

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДУКТІВ ДЛЯ НУТРИТИВНОЇ ПІДТРИМКИ

Притульська Н.В., д-р техн. наук, професор, Антюшко Д.П., аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

У статті проведено аналіз сучасного стану світового та вітчизняного ринку функціональних продуктів для нутритивної підтримки, зокрема розглянуто динаміку розвитку світового ринку та підходи до класифікації, розроблено пропозиції щодо розширення їх асортименту.

In this article modern world and domestic market of functional products for nutritional support were analyzed, in particular the dynamics of world market development and approaches to the classification were considered, proposals of their assortment expansion were developed.

Ключові слова: функціональні харчові продукти для нутритивної підтримки, класифікація, метаболізм, термічні травми, тенденції ринку.

Рациональне та збалансоване харчування є основою для забезпечення повноцінної життєдіяльності організму людини, визначає рівень його можливостей переносити різноманітні фізичні та психоемоційні навантаження й перенавантаження, запобігає виникненню захворювань, а при їх появі сприяє якнайшорішому одужанню. Макро- та мікронутрієнти, що надходять в організм при харчуванні, активно впливають на перебіг процесів метаболізму, стан імунної, травневої систем тощо.

Особливої уваги заслуговує проблема забезпечення всіма необхідними поживними речовинами людей у процесі їх лікування. Однією з груп хворих, харчування яких має враховувати особливості протікання катаболічних і анаболічних процесів, є люди з термічними травмами. Так, при ураженнях площею більше 10 % поверхні тіла у дорослих, 5-7 % у дітей і осіб літнього віку розвивається опіковий шок із подальшим перебігом термічної травми. При цьому в уражених відбувається формування синдрому гіперметаболізму-катаболізму, що характеризується порушенням обміну білків, жирів, вуглеводів, посиленням використання вуглеводно-ліпідних ресурсів і розпадом білків тканин. Синтез білка, що відбувається в організмі ураженого при важких термічних травмах, не дозволяє забезпечити підвищений катаболізм м'язових протейнів, внаслідок чого спостерігається негативний азотистий баланс. Результатом протікання згаданих процесів є значна втрата маси тіла (до 1 кг на добу), причому втрати білка від порушення його обміну та перерозподілу в організмі становлять від 20 до 30 г/добу, а при особливо важких випадках можуть досягати 80 г/добу [1, с. 3-4].

У зв'язку з розглянутим зрозумілою є необхідність своєчасного проведення науково обґрунтованої нутритивної підтримки постраждалих спеціально розробленими функціональними сумішами. Як свідчить сучасний клінічний досвід, своєчасні дії щодо усунення харчової недостатності значною мірою знижують частоту та тяжкість ускладнень (з 46 до 17 %), скорочують термін перебування в стаціонарі, період реабілітації, зменшують вартість лікування [2, с. 44]. Таким чином, нутритивна підтримка, що проводиться за допомогою функціональних харчових сумішей, є одним із основних чинників успішного харчування хворих у критичному стані.

Вагомий внесок у галузі розробки та вдосконалення функціонального харчування для нутритивної підтримки зробили вітчизняні та закордонні вчені: Певзнер М.І., Хорошилов І.Є., Почепень О.М., Дубов О.М., Compher C., Berger M., Daren K.

На жаль, у наш час вітчизняний ринок функціональних харчових продуктів для нутритивної підтримки хворих обмежений і представлений закордонними виробниками. Необхідно зазначити й той факт, що представлена на ринку продукція не завжди відповідає вимогам українського законодавства щодо наявності всієї необхідної та доступної інформації про спосіб її застосування, склад, енергетичну та біологічну цінність. Враховуючи цей факт, актуальними є дослідження світового та вітчизняного ринку продуктів для нутритивної підтримки, аналіз тенденцій та перспектив його подальшого розвитку.

Метою роботи є проведення аналізу динаміки та тенденцій розвитку ринку продуктів для нутритивної підтримки в Україні та світі.

Виклад основного матеріалу. Більшість функціональних продуктів для нутритивної підтримки завдяки комплексу поживних речовин характеризуються підвищеною здатністю задовольняти фізіологічні потреби та сприятливо впливати на організм людини.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок віднесення харчових продуктів до категорії спеціальних», продукти для нутритивної підтримки хворих відносяться до класу лікувального харчування функціонального призначення.

За однією з класифікацій суміші для нутритивної підтримки хворих поділяють на 2 основні групи:

— для парентерального застосування – передбачає введення необхідних нутрієнтів без контакту зі шлунково-кишковим трактом безпосередньо в кров через магістральні судини та периферичні вени. Світовий досвід лікування хворих з різним ступенем тяжкості опікового ураження свідчить про необхідність використання парентального способу проведення харчування в найбільш ранні строки, практично одразу після усунення гострих порушень гемодинаміки та дихальних функцій;

— для ентерального застосування – передбачає харчування спеціально розробленими сумішами перорально (через трубочку), через стому або через назогастральний зонд, дозволяє забезпечити енергетичні та пластичні потреби організму при збереженні функцій шлунково-кишкового тракту [3, с. 6].

Необхідно зазначити, що на сьогоднішній день у переважній більшості країн світу не існує чіткої класифікації продуктів спеціального призначення, зокрема продуктів для нутритивної підтримки, наслідком чого є, зокрема, плутанина в статистичних даних. Це, в свою чергу, ускладнює точне визначення обсягів, тенденцій ринку, вносить хаотичність у процес розробки нових продуктів спеціального призначення. Вітчизняними та зарубіжними науковцями і спеціалістами-практиками здійснюються спроби щодо систематизації функціональних продуктів, у тому числі продуктів для нутритивної підтримки.

Ринок сумішей для нутритивної підтримки – один із сегментів харчової промисловості фармацевтичного призначення, що успішно та динамічно розвивається. В наш час на ньому функціонують багато компаній, більшість з яких є транснаціональними. Ключовими виробниками функціональних продуктів для нутритивної підтримки є: Abbott Clinical Nutrition, B. Braun Medical, Baxter, Danone Medical and Clinical Nutrition, Fresenius Kabi, Mead Johnson, Nestle Health Care Nutrition and Wyeth, Clinutren.

За даними аналітиків обсяг світового ринку функціональних продуктів для нутритивної підтримки в 2010 р. перевищив 6,3 млрд дол., а за підсумками 2011 р. склав 7,02 млрд дол., демонструючи приріст 11,3 % (рис. 1).

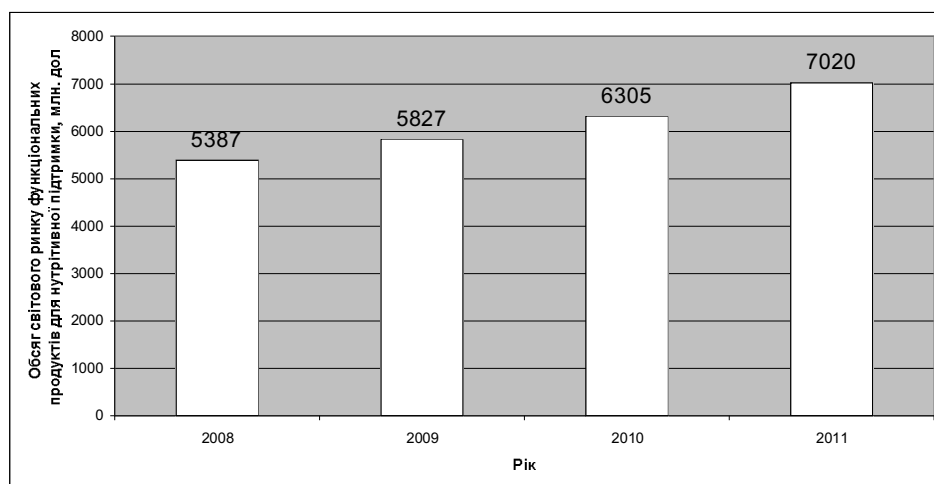

Рис. 1 – Динаміка розвитку світового ринку функціональних продуктів для нутритивної підтримки

Найбільш широке застосування функціональні продукти для нутритивної підтримки знаходять у США, Канаді, Німеччині, Австрії, Швейцарії, Франції, Росії. Також необхідно зазначити, що за попитом та насиченістю асортименту значно переважає харчування, призначене для ентерального застосування [4, с. 4-6].

Характеризуючи вітчизняний ринок сумішей для нутритивної підтримки необхідно зауважити, що за своїм асортиментом та насиченістю він значно відстає від країн Північної Америки та Західної Європи. Вся продукція, що представлена, виготовлена закордонними виробниками. Найбільш поширена на українському ринку продукція компаній Nutricia, Danone Medical and Clinical Nutrition, Nestle Health Care Nutrition and Wyeth, Galvaston, Нутрітек.

Обсяг вітчизняного ринку функціональних продуктів нутритивної підтримки є незначним та становить менше 1 % світового. Для українського ринку ця група продуктів досить нова, але вона набирає швидких темпів розвитку, оскільки відомо, що повноцінне харчування з урахуванням специфіки потреб може значною мірою прискорити темпи реабілітації. Особливістю вітчизняного ринку функціональних

сумішей для нутритивної підтримки є той факт, що за обсягами реалізації та попитом значно переважають суміші для парентерального застосування [5].

У наш час на світовому ринку засобів нутритивної підтримки спостерігаються 2 основні тенденції:

- урізноманітнення асортименту сумішей, що вже використовуються, за рахунок комбінування си-
ровини;
- створення нових товарів для задоволення спеціалізованих сегментів ринку клінічного харчуван-
ня (наприклад, людей із захворюваннями, що потребують особливих підходів до задоволення потреб у
харчуванні) [4, с. 8].

В 2003 р. у США [6] був розроблений та запропонований функціональний засіб для нутритивної під-
тримки дітей віком від 3 місяців. Цей препарат виготовляється для проведення як парентерального, так і
ентерального живлення.

Спеціалістами компанії Clinutren (Швейцарія) була розроблена серія функціональних сумішей для
перорального вживання людьми літнього та похилого віку. Так, ці продукти містять підвищену кількість
білків, вітамінів та мінеральних речовин (в т. ч. антиоксидантів), що сповільнюють процеси старіння та
руйнування клітин [6].

На сьогоднішній день у світі виробляють функціональні суміші, що задовольняють енергетичні, пла-
стичні та потреби у матеріалі для відновлення організму при термічних травмах тіла. Так, у практиці на-
були широкого використання «Інфезол» (Німеччина), «Traum-Aid» (США), «Нутрієн Імун» (Росія),
«Clinutren Junior» (Швейцарія). Деякі з цих продуктів для живлення при термічних ураженнях засто-
суються й у нашій державі, проте через високу вартість є малопоширеними. У зв'язку з цим раціональ-
ною й обґрунтованою є необхідність розробки функціональних харчових продуктів українського вироб-
ництва для нутритивної підтримки людей з термічними травмами.

Висновок. Північноамериканський та європейський ринок функціональних харчових сумішей для
нутритивної підтримки набагато більш розвинутіший, ніж вітчизняний. Це стосується і загальних обсягів,
і різноманіття представлених продуктів.

На українському ринку відсутні функціональні харчові продукти для нутритивної підтримки. Наявна
ж продукція закордонного виробництва не завжди відповідає вимогам чинного українського законодав-
ства.

Інтенсивні темпи розвитку асортименту, попит та відсутність адекватних науково обґрунтованих
підходів до їх класифікації підтверджують необхідність проведення теоретико-аналітичних розробок
щодо визначення раціональних принципів класифікації засобів нутритивної підтримки.

Зважаючи на відсутність українських та дорожнечу закордонних, актуальними та перспективними є
розробка та впровадження у виробництво вітчизняних функціональних сумішей для нутритивної підтри-
мки людей з термічними травмами. Для забезпечення людей з термічними травмами всіма необхідними
макро- та мікронутрієнтами з урахуванням специфіки потреб було розроблено функціональні харчові
продукти (суміші для ентерального введення). За основу було обрано концентрат білковий із молочної
сироватки, що містить 77,5 % білка, 55 % жиру, 8,7 % вуглеводів, вітаміни та мінеральні речовини. Як
джерело незамінних жирних кислот було обрано сухий екстракт омега-3; вуглеводів – глюкозу та фрук-
тозу (у співвідношенні 2:1). Враховуючи специфіку відновлювальних процесів було запропоновано вне-
сення амінокислот глютамін, аргінін, лейцин, ізолейцин, валін та лізин. Для забезпечення сприятливої
роботи кишково-шлункового тракту було обрано розчинну клітковину, що абсорбує жовчні кислоти та
холестерин, покращує моторику шлунку. Для додаткового збагачення сухих розчинних сумішей викори-
стовувались вітаміни А, С, D і групи В та мінеральні речовини цинк, ферум і селен відповідно до специ-
фіки потреб людей з термічними травмами при їх лікуванні.

Література

1. Почепень О.Н. Нутритивная поддержка у тяжелообожженных. – Минск: БелМАПО, 2009. – 25 с.
2. Органопротективна корекція розладів енергетичного обміну у хворих із тяжкою термічною травмою
/ О. Ю. Сорокіна // Мед. перспективи: наук. журн. Дніпропетровської держ. мед. акад. – 2010. – Т. 15,
№ 3. – С. 44-48.
3. AKE Recommendation: Enteral and Parenteral Support in Adults. 2000. German-Austria. – 92 p.
4. Opportunities and Key Players in Clinical Nutrition. // Business Insight – 2012. – Volume 8. – 19 p.
5. Современные принципы и препараты для искусственного энтерального питания больных. – Режим
доступу: <http://www.medlinks.ru/article.php?sid=18711>
6. The Market for Clinical Nutritional Products. // Market Research – 2010. Volume 8. – 108 p.